

Funkcionalna sposobnost, samoprocjena zdravlja i zadovoljstvo životom starijih osoba u domu umirovljenika

Functional ability, self-assessment of health and life satisfaction of elderly people in a retirement home

Manuela Roso

Odjel za transfuzijsku medicinu, Opća bolnica Dubrovnik, Dr. Roka Mišetića 2, 20000 Dubrovnik, Hrvatska
Department for transfusiology, General Hospital Dubrovnik, Dr. Roka Mišetića 2, 20000 Dubrovnik, Croatia

Sažetak

Cilj je članka ispitati razlike u sociodemografskim obilježjima starijih osoba koji su korisnici Doma za starije osobe Dubrovnik. Nadalje, utvrditi postoje li razlike u funkcionalnim sposobnostima korisnika, i razlike u osobnoj procjeni zadovoljstva starijih osoba koji se nalaze u navedenom domu.

Istraživanje je provedeno u Domu za starije osobe Dubrovnik a u istraživanju je uključen 51 ispitanik (45,5%). Anketa je bila anonimna, a izrađen je originalni anketni upitnik.

U odnosu na procjenu vlastitog zdravstvenog stanja, 21 ispitanik (41%) naveo je da se osjeća dobro bez obzira ima li neku kroničnu bolest, a da im je zdravstveno stanje loše i vrlo loše procijenili su korisnici koji su teško pokretni ili nepokretni jer im je potrebna stalna pomoć druge osobe. Od 51 ispitanika njih 34 (67%) složilo se da imaju zadovoljavajuću zdravstvenu skrb, a 6 ispitanika (12%) navodi nezadovoljavajući obim zdravstvene njege.

Zdravstvena njega, i aktivno sudjelovanje osoba starije životne dobi u socijalnim, kulturološkim, duhovnim aktivnostima ima svrhu autonomnosti i neovisnosti u izgradnji civilnog društva i prilagodbi tih osoba novoj sredini u kojoj se nalaze.

Glavne riječi: funkcionalna sposobnost • starije osobe • dom umirovljenika

Kratki naslov: Starije osobe u domu umirovljenika

Abstract

The aim of the study is to examine differences in the sociodemographic characteristics of older persons who are beneficiaries of a facility for elderly people in Dubrovnik. Furthermore, we determined whether there are differences in functional abilities of users, and differences in personal assessment of life satisfaction of elderly people who are in the facility.

The survey was conducted in the facility for the elderly in Dubrovnik. The study included 51 participants (45.5%). The survey was conducted anonymously, for that purpose original questionnaire was made.

In relation to the assessment of their own health status 21 respondents (41%) said that they felt good regardless of whether they have a chronic disease, and that their health condition is bad and very bad evaluate the users who are not mobile or have a stationary difficulties because they need the constant help of another person. 34 of 51 participants (67%) agreed to have a satisfactory health care, and 6 patients (12%) reported unsatisfactory scope of health care.

Health care and the active participation of the elderly in social, cultural, spiritual activities have the effect of autonomy and independence in building a civil society and the adaptation of such persons to the new environment in which they are located.

Keywords: Functional ability • elderly people • retirement home

Running head: elderly people at retirement home

Received February 14th 2014;

Accepted February 16th 2014;

Autor za korespondenciju/Corresponding author: Manuela Roso, *bacc. med. techn.*, Department for transfusiology, General Hospital Dubrovnik, Dr. Roka Mišetića 2, 20000 Dubrovnik, Croatia • E-mail: rosomanuela@yahoo.com

Uvod / Introduction

Starenje je normalna fiziološka pojava koju mogu i ne moraju pratiti bolesti. Nužno je unaprjeđivanje zdravlja, ali i očuvanje funkcionalne sposobnosti [1]. Funkcionalna sposobnost podrazumijeva sposobnost pojedinca za obavljanje svih svakodnevnih aktivnosti koje osiguravaju primjerenost kvalitetno življenje, a uključuje biološko, psihološko i socijalno funkcioniranje. Funkcionalna sposobnost odnosi se na sposobnost koju pojedinac koristi, ali i na one koje bi mogao koristiti kako bi nadoknadio opadanje određenih

drugih sposobnosti [2]. Funkcionalna sposobnost predstavlja jednu od ključnih istraživačkih tema u gerontologiji i gerijatriji te je kritični pokazatelj kvalitete života i zdravlja među starijim osobama. Aktivnosti koje stariji ljudi mogu samostalno izvoditi, ili misle da mogu, koristan su pokazatelj zdravstvenog stanja osobe i njezinih potreba za pomoći u slučaju slabljenja sposobnosti samozbrinjavanja. Pri tome je od najveće važnosti sposobnost starije osobe da neovisno funkcionira u vlastitom domu[3].

Projekcije stanovništva na svjetskoj razini predviđaju trostruki porast broja osoba starih 60 i više godina do 2050. godine, s udjelom od 22% u ukupnoj populaciji te čak peterostruki porast starijih od 80 godina. U svijetu udio starije populacije raste po stopi od 2,6% godišnje, što je značajno više od stope rasta ukupnog stanovništva koje raste po stopi od 1,1% godišnje. Stoga će do 2045. godine broj osoba starijih od 60 godina u svijetu po prvi puta u povijesti premašiti broj djece (osoba mlađih od 15 godina). Među osobama starijim od 60 godina najbrže raste udio najstarijih (80 i više godina) i to po godišnjoj stopi od 3,9%. Očekuje se da će do 2050. godine, u svijetu 20% osoba starijih od 60 godina biti starije od 80 godina. U europskim zemljama predviđa se porast udjela osoba starih 65 i više godina u ukupnoj populaciji od 17% u 2008., na čak 30% do 2060. godine. Broj osoba starijih od 60 godina u Europi premašio je broj djece još 1995. godine, a očekuje se da će do 2050. godine Europa imati dvostruko više starijih osoba, nego djece. Procjenjuje se da će u Europi rasti samo udio starijih osoba, dok će se udio stanovnika mlađih od 60 godina konstantno smanjivati [4].

Cilj rada bio je ispitati razlike u sociodemografskim obilježjima starijih osoba koji su korisnici Doma za starije osobe Dubrovnik i sudjelovali su u istraživanju. Utvrditi postoje li razlike u funkcionalnim sposobnostima korisnika. Istražiti postoje li razlike u osobnoj procjeni zadovoljstva starijih osoba koji se nalaze u navedenom domu.

Metode / Methods

Istraživanje je provedeno u Domu za starije osobe Dubrovnik koji ima 112 korisnika. U istraživanju je sudjelovao 51 ispitanik (45,5%), koji su ispunili anketu. Anketa je konstruirana s pitanjima koja ukazuju na zadovoljstvo osoba starije životne dobi u Domu za starije osobe Dubrovnik. Osim pitanja vezanih za zadovoljstvo korisnika postavljena su i neka općenita pitanja kako bi se dobio uvid u okolnosti u kojima se nalaze korisnici doma **Slika[1]**.

Upotrijebljena su sociodemografska obilježja za potrebe ovog istraživanja, a odnose se na varijable: dob i spol. Prema spolu ispitanika anketirano je bilo 26 (51%) muškaraca i 25 (49%) žena.

Prema kriterijima za dob SZO-a od ispitanog 51 korisnika, 11 (22%) spada u starije osobe (65-75 godina), njih 27 (53%) stare su osobe (76-90 godina), a njih 13 (25%) vrlo su stare osobe (91 i više godina).

Rezultati / Results

U **tablici [1]** vidi se da je od 51 ispitanika, njih 14 (28%) prije dolaska u Dom za starije osobe živjelo samo, dok je 15 (29%) živjelo s bračnim ili izvanbračnim partnerom / partnericom, anjih je 20 (39%) živjelo s drugim članom obitelji, kao što su djeca, unuci ili druga uža rodbina.

Tablicom [2] utvrđeno je da od ukupnog broja ispitanika njih 32 (63%) navode da imaju dijete / djecu ili skrbnike, a 19 ispitanika (37%) navodi da nemaju dijete / djecu ili skrbnike.

Na postavljeno pitanje o vlastitim nekretninama kroz tablicu [3] utvrđeno je da 15 ispitanika (30%) ima stan, njih 15

1. S kim ste živjeli u kućanstvu?

- a) sama / sam
- b) s bračnim ili izvanbračnim partnerom/partnericom
- c) s drugim članovima obitelji, kao što su djeca, unuci, druga uža rodbina i sl.
- d) drugo

2. Imate li dijete / djecu ili skrbnike?

- a) da
- b) ne

3. Posjedujete li vlastitu nekretninu za stanovanje?

- a) da, stan
- b) da, kuća
- c) ne

4. Kako procjenjujete svoje zdravstveno stanje?

- a) vrlo dobro
- b) dobro
- c) loše
- d) vrlo loše

5. Bolujete li od neke kronične bolesti?

- a) da
- b) ne

6. Kakva je Vaša tjelesna pokretljivost?

- a) pokretan/ pokretna sam
- b) teško sam pokretna/pokretan (krećem se uz pomoć štapa, nekog drugog pomagala, uz pomoć druge osobe ili koristim invalidska kolica)
- c) nepokretan / nepokretna sam

7. Jeste li zadovoljni ljubaznošću osoblja u Domu za starije osobe?

- a) jesam
- b) nisam
- c) površno se odnose prema nama
- d) moglo bi biti bolje

8. Jeste li zadovoljni prehranom u Domu za starije osobe (raznolikost)?

- a) zadovoljan
- b) nezadovoljan
- c) djelomično zadovoljan
- d) uopće nisam zadovoljan

9. Smatrate li da su dobri uvjeti za stanovanje u Domu za starije osobe u kojem boravite?

- a) uvjeti su dobri
- b) uvjeti su prosječni
- c) nisam zadovoljna/an

10. Imate li zadovoljavajuću zdravstvenu skrb otkad ste korisnici Doma?

- a) dobro smo zbrinuti
- b) malo se vodi briga o našem zdravlju
- c) trebalo bi biti bolje

SLIKA [1]

(30%) ima kuću, a 21 ispitanik (40%) naveo je da ne posjeduje nijednu vlastitu nekretninu.

Tablicom [4] prikazani su podaci koje su dobiveni obrađujući podatke postavljenog pitanja o procjeni svog zdravstvenog stanja. Od ukupnog broja ispitanika njih 29 (57%) naveo je da je njihovo zdravstveno stanje dobro ili vrlo dobro, a njih 22 (43%) da je loše ili vrlo loše.

Na navedeno pitanje 80% ispitanika (41 osoba) naveo je da boluje od neke kronične bolesti.

Na pitanje o tjelesnoj pokretljivosti 19 ispitanika (37%) naveo je da su pokretni, 20 ispitanika (39%) teško su pokretni te se kreću uz pomoć pomagala (štap, štake, hodalice ili invalidskih kolica) ili uz pomoć druge osobe, a od ukupnog broja 12 ispitanika (24%) naveo je da su nepokretni, dobiveni podaci prikazani su kroz tablicu [6].

Tablicom [7] prikazani su dobiveni podaci o zadovoljstvu ispitanika gdje se vidi da je 30 ispitanika (59%) naveo kako

su zadovoljni ljubaznošću osoblja u Domu umirovljenika, dok je samo jedna osoba navela da nije zadovoljna. Da se osoblje površno odnosi prema njima navelo je 6 ispitanika (12%), a da može bolje složilo se 14 ispitanika (27%).

Većina korisnika doma 44 (86%) naveo je kako su zadovoljni ili djelomično zadovoljni prehranom, a samo 7 ispitanika (14%) nezadovoljno je ili uopće nije zadovoljno prehranom.

Zadovoljstvo uvjetima za stanovanje u Domu za starije osobe u kojem borave prikazano je u tablici [9] gdje se vidi da je 26 ispitanika (51%) naveo da su uvjeti dobri, njih 23 (45%), naveo je da su uvjeti prosječni, dok su 2 ispitanika (4%) navela da nisu zadovoljna uvjetima stanovanja.

Tablicom [10] prikazani su podatci koji se odnose na pitanje imaju li zadovoljavajuću zdravstvenu skrb. Njih 34 ispitanika (67%) složili su se da su dobro zbrinuti, da se malo vodi briga o njihovom zdravlju naveo je 6 ispitanika (12%), a da bi trebalo biti bolje složilo se 11 ispitanika (21%).

TABLICA [1] S kim ste živili u kućanstvu?

Ukupno odgovorilo ispitanika	51	%
Sama / sam	14	28%
S bračnim ili izvanbračnim partnerom / partnericom	15	29%
S drugim članovima obitelji, kao što su djeca, unuci, druga uža rodbina	20	39%
Drugo	2	4%

TABLICA [2] Imate li dijete / djecu ili skrbnike?

Ukupno odgovorilo ispitanika	51	%
Da	32	63%
Ne	19	37%

TABLICA [3] Posjedujete li vlastitu nekretninu za stanovanje?

Ukupno odgovorilo ispitanika	51	%
Da, stan	15	30%
Da, kuću	15	30%
Ne	21	40%

TABLICA [4] Kako procjenjujete svoje zdravstveno stanje?

Ukupno odgovorilo ispitanika	51	%
Vrlo dobro	8	16%
Dobro	21	41%
Loše	15	29%
Vrlo loše	7	14%

TABLICA [5] Bolujete li od neke kronične bolesti?

Ukupno odgovorilo ispitanika	51	%
Da	41	80%
Ne	10	20%

TABLICA [6] Kakva je Vaša tjelesna pokretljivost?

Ukupno odgovorilo ispitanika	51	%
Pokretan / pokretna sam	19	37%
Teško sam pokretna / pokretan (krećem se uz pomagala)	20	39%
Nepokretan / nepokretna sam	12	24%

TABLICA [7] Jeste li zadovoljni ljubaznošću osoblja u Domu za starije osobe?

Ukupno odgovorilo ispitanika	51	%
Jesam	30	59%
Nisam	1	2%
Površno se odnose prema nama	6	12%
Moglo bi biti bolje	14	27%

TABLICA [8] Jeste li zadovoljni prehranom u Domu za starije osobe (raznolikost)?

Ukupno odgovorilo ispitanika	51	%
Zadovoljan	15	29%
Nezadovoljan	1	2%
Djelomično zadovoljan	29	57%
Uopće nisam zadovoljan	6	12%

TABLICA [9] Smatrate li da su dobri uvjeti za stanovanje u Domu za starije osobe u kojem boravite?

Ukupno odgovorilo ispitanika	51	%
Uvjeti su dobri	26	51%
Uvjeti su prosječni	23	45%
Nisam zadovoljna / an	2	4%

TABLICA [10] Imate li zadovoljavajuću zdravstvenu skrb otkad ste korisnici Doma?

Ukupno odgovorilo ispitanika	51	%
Dobro smo zbrinuti	34	67%
Malo se vodi briga o našem zdravlju	6	12%
Trebalo bi biti bolje	11	21%

Da je zdravstveno osoblje Doma za starije osobe Dubrovnik ljubazno u anketi je potvrdilo 30 ispitanika (59%). Kada se došlo do pitanja da navedu svoje zadovoljstvo prehranom u Domu umirovljenika djelomično zadovoljnih bilo je 29 ispitanika (57%). No, kako sami kažu ukusi se razlikuju i nije lako ugoditi svakome od njih jer dom ima 112 korisnika. Moguće je, da je povećana osjetljivost ispitanika iz domova na kvalitetu hrane povezana s činjenicom da oni dom plaćaju i da za to traže odgovarajuću kvalitetu usluga, uključujući prehranu. Njihov dnevni jelovnik razlikuje se s obzirom na neku od kroničnih bolesti koje imaju. Od 51 ispitanika koji su sudjelovali u anketi 41 ispitanik (80%) naveo je da boluje od jedne ili više kroničnih bolesti. Najviše su bile zastupljene kronične bolesti: arterijska hipertenzija, šećerna bolest, kronične plućne bolesti, reumatske bolesti, a kod nepokretnih osoba zastupljene su cerebrovaskularne bolesti. U procjeni vlastitog zdravstvenog stanja 21 ispitanik (41%) naveo je da se osjeća dobro bez obzira ima li neku kroničnu bolest, a da im je zdravstveno stanje loše i vrlo loše procijenili su korisnici koji su teško pokretni ili nepokretni jer im je potrebna stalna pomoć druge osobe. Od 51 ispitanika njih 34 (67%) složilo se da imaju zadovoljavajuću zdravstvenu skrb, a 6 ispitanika (12%) naveo je da se malo vodi briga o njihovom zdravlju. Sličnu procjenu kvalitete života starih osoba, odnosno zadovoljstva životom, dobili su i drugi ispitivači drugim instrumenatima (Schumacher, 1996; Petrak et al., 2006; Despot-Lučanin, 2006).

Prije dolaska u Dom za starije osobe 35 ispitanika živjelo je u zajednici s članovima obitelji kao što su bračni ili izvanbračni partner/partnerica, djeca, unuci ili druga uža rodbina, a 14 ispitanika (28%) naveo je da su prije dolaska u dom živjeli sami. Kod pitanja imaju li vlastitu nekretninu, stan ili kuću potvrdno je odgovorilo 30 ispitanika. Njih 15 ima stan, a 15 ispitanika kuću, dok je 21 ispitanik (40%) naveo da ne posjeduje vlastitu nekretninu.

Uviete stanovanja u Domu za starije osobe u kojem borave dobrim je ocijenilo 26 ispitanika (51%), da su uvjeti prosječni navela su 23 ispitanika (45%).

Rasprava / Discussion

U ovom radu ispitivana je kvaliteta života starih osoba smještenih u domu umirovljenika u Dubrovniku i njihovo zadovoljstvo uslugama staračkog doma i sadržajima. Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku od ukupno 112 korisnika starije životne dobi. Pearsonovom korelacijom potvrđeno je da postoji povezanost aspekata kvalitete života i zadovoljstva uslugama doma. Osobe koje su zadovoljnije uslugama doma svoju kvalitetu života procjenjuju boljom. Zadovoljstvo životom, prvi indikator kvalitete života, kako je pokazalo ovo istraživanje, statistički značajno je povezano i sa svim aspektima mjerenja zadovoljstva uslugama doma. Podatci koji su dobiveni odgovaraju podacima iz ranijih istraživanja [3], ali uzorak je u prijašnjim ispitivanjima bio znatno veći u odnosu na broj ispitanika kod kojih se provela ova anketa. Zadovoljstvo stupnjem života niže je što je samoprocjena zdravlja lošija, funkcionalna sposobnost niža i socijalna podrška manja.

U razgovoru s ispitanicima što bi možda oni dodali ili promijenili u domu svi su se složili da bi trebali imati više organiziranih radionica u kojima bi se družili i isticali svoju kreativnost. Dio korisnika bavi se izradom nakita, slikanjem, šivanjem te bi svoje vještine negdje htjeli i izložiti i pokazati mlađim generacijama. Također neki su naveli da redovito vježbaju, hodaju i družu se međusobno u vrtu uz društvene igre.

Na temelju provedenog istraživanja u Domu za starije osobe Dubrovnik u odnosu na stupanj zadovoljstva ispitanika proizlazi da su zadovoljni boravkom u domu, uvjetima života i zdravstvenim djelatnicima. Zaključno postoji značajan stupanj zadovoljstva u odnosu na dostupnost, empatičnost i spremnost pružanja podrške u svim „kriznim“ situacijama u kojima se nađu starije osobe, profil osobe kakvu korisnici trebaju i očekuju boravkom u ustanovi.

Funkcionalna sposobnost razlikuje se među korisnicima zbog njihove pokretljivosti koja im onemogućava da samostalno obavljaju osnovne dnevne aktivnosti. Dok samoprocjena zdravlja bez obzira boluju li od neke kronične bolesti nije uzrokovala veća nezadovoljstva jer su se privikli novom načinu života koje pojedina kronična bolest nosi sa sobom. Zdravstvena njega, i aktivno sudjelovanje populacije starije životne dobi u socijalnim, kulturološkim, duhovnim aktivnostima imaju svrhu autonomnosti i neovisnosti u izgradnji civilnog društva i prilagodbi novoj sredini u kojoj se nalaze, ako su korisnici Doma za starije osobe. Uporabom opisane metode pristupa, starenje se može doživjeti kao pozitivno iskustvo. Napredak se postiže u povećanju prosječne vrijednosti godina života i poboljšanja stupnja zadovoljstva zdravstvenom njegom, socijalnom i zdravstvenom zaštitom, rekreacijom i rehabilitacijom.

Zahvala/Acknowledgement

We thank [Narcis Hudorovic, MD.PhD] for assistance with [IMRaD technique, methodology], and] for comments that greatly improved the manuscript.

Conflict of interest

Author declares no conflict of interest.

Literatura / References

- [1] Tomek-Roksandić S, Perko G, Mihok D, Puljak A, Radašević H, Čulig J, Šostar Z, Ljubišić M. (2005): Gerontološki centri - izvaninstitucijska skrb za starije osobe - šansa razvoja hrvatskoga gospodarstva u 2006. godini. U: Veselica V. i sur. (ur.): Ekonomska politika Hrvatske u 2006. (str.574–95). Opatija: Inženjerski biro.
- [2] Tomek-Roksandić, S. (1999): Zašto zaštita zdravlja starijih ljudi, Smjernice za zaštitu zdravlja starijih ljudi 1999. Akademija medicinskih znanosti Hrvatske, Zavod za javno zdravstvo Grada Zagreba - Centar za gerontologiju, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatski liječnički zbor
- [3] Despot Lučanić J. (2003): Iskustvo starenja. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- [4] (UN (2007. b) World Population Prospects: The 2006. Revision; Department of Economic and Social Affairs (DESA); Population Division, Population Estimates and Projection Section; Fact Sheet, Series A, 2007.)